

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ¹

A.Öğuzhan KILDAN

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı,
Kastamonu/Türkiye.

Özet

Formal eğitim sürecinin ilk basamağı olan okul öncesi eğitim kurumları, çeşitli gelişim özelliklerine sahip birçok çocuğun aynı ortamda bulunduğu bir yerdir. Bu kurumlardaki çocuklar içerisinde bulunan üstün yetenekli çocukların erken tespit edilmesi, bu konuda ilgili kurum ve ailelerinin bilgilendirilmesi, çocukların yeteneklerinin geliştirilip, körelmemesi açısından çok önemlidir. Bu görev de şüphesiz okul öncesi öğretmenine düşmektedir. Çünkü okul öncesi öğretmenleri, ailenin ve çocuğun karşılaştığı ilk uzman eğitimcilerdir. Bu eğitimcilerin üstün yetenekli çocukların tespit edilmesindeki görevi bu yüzden yadsınamaz. Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Kastamonu’da bulunan altmış okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada bilgi toplamak için (a) “Kişisel bilgi formu”, (b) “Görüşme formu” kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “betimsel analiz” kullanılırken, ayrıca öğretmenlerin verdikleri cevapların yüzdesi de sayısal olarak ifade edilip yorumlanmıştır.

Araştırmanın analizi sonucunda okulöncesi öğretmenleri, kısmen de olsa özel yetenekli çocuklar hakkında bilgi sahibi olduklarını, bu çocukları farklı özellikleri açısından tanımladıklarını, üstün yetenekli çocukların tanı aşamasına katkıda olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca üstün yetenekli çocukların akranlarından farklı olarak çeşitli eğitim süreçlerinden geçmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar hakkındaki bilgi seviyelerinin daha üst düzeyde olması gerektiği ve bu konuda çeşitli hizmet içi eğitim seminerlerine ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üstün yetenekli çocuklar, okul öncesi öğretmen görüşleri

PRESCHOOL TEACHERS OPINIONS ABOUT GIFTED CHILDREN

Abstract

Preschool education institutions which are the first part of the formal education process is the process where numerous children with various developmental characteristics being

1. Bu Çalışma 20. Ulusal Özel Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

present at the same environment. Early identification of the gifted children in these institutions is important in informing the institutions and families, improving the talent of the children and preventing decline. Definitely, this duty belongs to the pre-school teacher. Since, pre-school teachers are the first specialist educationalists that the children and their families face. That's why the duty of pre-school teachers identifying gifted children cannot be rejected. This research has been done to identify the opinions of pre-school teachers about children who are gifted and have special abilities. The study group of the research consists of 60 pre-school teachers in Kastamonu. The data collection for the research was done with (a) "Personal Information Form", (b) "Interview Form". Besides using descriptive analysis which is one of the qualitative methods the percentage of the teachers' answers were expressed in numbers and interpreted.

As a result of the research analysis a large part of the pre-school teachers have partially information about gifted children, they defined these children by their different characteristics, and contributed to the identification of them. Furthermore, they have noted that gifted children should go through a different education procedure than their peers. As a result of the study, it has appeared that the level of the knowledge of pre-school teachers about gifted children has to improve and various in-service education seminars should be done.

Keywords: *gifted children, opinions of pre-school teachers*

1. Giriş

Okuldaki başarı ile hayattaki başarı arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu gören birçok kişi "acaba okulda değer verilmeyen, fakat insanları hayatta başarılı yapan belli yetenekler mi var?" sorusunu sormuştur. Eğitimde devrim niteliğinde bir etki yapan "çoklu zekâ tanımlaması" ile Gardner (1985,1993) bu konudaki merakı gidermeyi başarmıştır. Aslında birer yetenek olarak kabul edilen alanlar, Gardner tarafından zekâ türü olarak ifade edilmiş; bu durum eğitimin sadece sayısal ve sözel zekâ gelişimine odaklanmasından rahatsız olan çevrelerce yoğun ilgiyle karşılanmıştır (Özden, 2003). Dolayısıyla Gardner, insanların farklı şekillerde sahip oldukları yetenekleri, potansiyelleri veya kabiliyetleri zekâ alanları olarak kavramsallaştırmıştır (Saban, 2003). Bu kavramsallaştırma, üstün zekâli tanımlamalarıyla birlikte üstün yetenekli kavramının da kullanılmasına neden olmuştur.

Zekâ ve yetenek, insanlık tarihi boyunca ilgi çeken bir konu olmuştur. Son yüzyıllarda ise kalıtım ve çevresel etkenlerin zekâ ve yetenek üzerindeki etkisi birçok bilim insanını bu alanda çalışmaya yöneltmiştir. Kalıtımsal ve çevresel etkenlerle birlikte, sosyo-ekonomik olgular, ırk, cinsiyet gibi başka değişkenlerin zekâ ve yetenek üzerindeki etkisi de son zamanlardaki araştırma konuları arasında yer almıştır.

Zekâ ve yeteneklerin cinsiyete bağlı farklılaşma durumunu birçok araştırmacı incelemiştir. Bazı araştırmalar erkeklerin mantıksal matematiksel yeteneklerinin, kızlardan daha iyi olduğunu, buna karşın kızların sözel yeteneklerinin erkeklerden daha iyi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Fakat bu sonuçlara bakarken, geleneksel olarak fen ve matematik gibi alanlarda erkeklerin daha fazla çalıştığı, hatta öğretmen ve ebeveynlerin bu alanlarda kız çocuklarından daha düşük beklenti içerisinde olduklarına iliş-

kin araştırma bulgularını da göz ardı etmemek gerekmektedir (Wang, 2010; Callahan, 1991; Robinson vd., 1997).

Zeka ve yetenek bakımından yaşlılarından üstün olan çocuklar için son yıllarda üstün yeteneklilik kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Üstün yetenekli çocukların özellikleri birçok konuda farklılık gösterse de genel olarak şu şekilde özetlenebilir (Koshy ve Robinson, 2006):

- Etkileyici bir hafızaya sahiptirler.
- Dikkat süreleri uzundur.
- Erken dil gelişimi söz konusudur ve kapsamlı bir kelime hazinesine sahiptirler.
- Meraklıdırlar.
- Kelime oyunları ve esprileri erken algırlarlar.
- Çeşitli konularda ilişki kurmaya eğilimlidirler.
- Birçok konuda bilgi sahibi olmak isterler.
- Etkili bir hayal güçleri vardır.
- Kendilerinden büyük çocuklarla olmayı tercih ederler.
- Kendileri kadar hızlı öğrenemeyen yaşlıları arasında sabırsız ve acelecidirler.
- Olgun ve doğal arkadaşlıklar ararlar.

Bireysel farklılıklar ilkesi doğrultusunda üstün yetenekleri birbirlerinden farklılık gösteren çocuklar, buldukları çevresel ortamda yaşlılarına göre farklı ve üstün özellikler göstermektedir. Bazı çocuklardaki bu farklı ve üstün özellikler okul öncesi dönemde hemen fark edilebiliyorken, uygun olmayan çevresel ortamlarda olan bazı üstün yetenekli çocukların tanımlanması ise ilköğretim ya da orta öğretim gibi ileriki akademik yıllarda gerçekleşebilmektedir.

Üstün yetenekli çocukların özellikleri tanımlanırken, genel olarak onların sınıf içi davranışları, günlük aktiviteleri ve öğrenme durumları gözlenmektedir. Smutny (2000) Okul öncesi dönemde bulunan 4–5 ve 6 yaşlarındaki üstün yetenekli çocukların genel özelliklerini şu şekilde tanımlamıştır:

- Birçok konuda meraklarını belirtirler.
- Mantıklı sorular sorarlar.
- Geniş bir kelime hazinesine sahiptirler ve karmaşık cümle yapılarını kullanırlar.
- Kendilerini ifade etmede iyidirler.

- Özgün yollarla (kendilerine özgü yollarla) sorunu çözerler.
- Hafızaları iyidir.
- Sanat, müzik ve yaratıcı dramada alışılmadık (beklenmedik-umulmadık) yetenek sergilerler.
- Özellikle kendilerine özgü hayal güçleri vardır.
- Yeni konularda edinilmiş bilgileri (daha önce öğrendiklerini) kullanırlar.
- Olağandışı bir şekilde mantıklı sıralama yaparlar.
- Fikirleri detaylı bir biçimde tartışırlar.
- Hızlı (çabuk) öğrenirler.
- Tek başına çalışmayı isterler ve inisiyatif kullanırlar.
- Nükte ve mizah sahibidirler.
- Sürekli dikkatlidirler (dikkat dereceleri yüksektir) ve sürekli zorlu görevler yapmakta ısrar ederler.
- Kurallara çok bağlıdırlar.
- Hikâye uydurmakta ve onları anlatmakta yeteneklidirler.
- Okumaya meraklıdırlar.

Doğal yetenek ve çevre birbirini önemli derecede etkilemektedir. Bu yüzden üstün yetenekli çocukların doğal yetenekleri ile çevrenin etkisi bağımsız bir şekilde ele alınıp değerlendirilmelidir. İhmal edilmiş bazı çocuklar, uygun çevre koşullarına sahip olmadığı halde üstün yetenek gösterebilirken, uygun çevre imkânları ile donatılmış çocuklar ise, daha düşük düzeydeki yeteneklerini üst düzeyde gibi gösterebilmektedir. Bu durum şu şekilde bir sınıflama oluşturmaktadır (Cigman,2006):

1. Hem uygun çevre koşullarına sahip hem de parlak zekâlı, üstün yetenekli çocuklar,
2. Uygun çevre koşullarından yoksun, fakat parlak zekâyâ sahip, üstün yetenekli çocuklar,
3. Çevre baskısı yüzünden (Anne-baba ya da öğretmen baskısı gibi) yüksek düzeyde başarı gösteren, fakat parlak bir zekâyâ sahip olmayan ya da kısmen parlak zekâlı çocuklar,
4. Uygun çevre koşullarından yoksun ve parlak zekâlı görülmeyen normal çocuklar.

Çocukların çevresel avantaj ya da dezavantajını minimize edip, onları ortak öğrenme kaynakları ile buluşturacak ve öğrenme öğretme sürecinden eşit bir şekilde yararlanmalarını sağlayacak kurum ise şüphesiz okullardır.

Okula başlayan çocuklar birçok sosyal taleple karşılaşmaktadır; Çocuklar, sınıf aktivitelerine katılmak, öğretmenin yönergelerine uymak ve öğretmen ve yaşlılarıyla pozitif etkileşim içerisinde olmak zorundadır (Curby vd., 2008). Eğitimciler, üstün yetenekli çocukların kendilerini algılamalarının, bu çocukların akademik ve sosyal duygusal gelişimlerinde büyük etkisi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Üstün yetenekli çocukların başarılı sınıf içi deneyimleriyle ilgili olarak birçok faktör bulunmaktadır. Fakat sınıf öğretmenlerinin bu başarıdaki görevleri hayatidir. Öğretmenler sadece akademik olarak değil kişisel olarak da bu çocukları etkilemektedir (Kesner, 2005).

Skinner ve Belmont (1993)'ün bulguları, öğretmen davranışlarının çeşitli boyutları içerisinde, öğrencinin öğrenme aktivitelerine katılımını en üst seviyeye çıkarmak için, en önemli davranışın öğretmenin öğrencisi ile kişisel olarak ilgilenmesi olduğunu göstermektedir (Akt.Koomen vd., 2004). Bir öğrencinin öğretmeniyle kurduğu güven temeline dayanan ilişki, bu çocuğun çevresini aktif şekilde keşfini, olumlu davranışlar geliştirmesini, diğer kişilerle olan etkileşimlerinde sosyal yönden başarılı oluşunu desteklemektedir (Hughes vd., 1999). Öğretmenin bakış açısına göre, öğrencilerle kurulacak güçlü ve olumlu ilişkiler, çocukların başarılarını artıracak enerjiyi sağlayabilmektedir. Bunun aksine çatışmayla kendini gösteren öğretmen-çocuk ilişkileri, çocukların davranışlarını kontrol etmek için daha sık girişimlere yol açabilmektedir. Bunun sonucu olarak da çocuklar için olumlu bir okul ortamını oluşturabilme çabaları engellenmiş olabilmektedir. Bu durum olumsuz öğretmen-çocuk ilişkilerinin, çocukların sınıf ortamından uzaklaşma çabalarıyla ilişkili oluşunun bir sebebi olabilmektedir (Hamre ve Pianta, 2001).

Pozitif öğretmen çocuk ilişkilerinin normal çocuklarda akademik ve sosyal becerileri olumlu yönde etkilediği bilinmektedir. Fakat üstün yetenekli çocukların öğretmenleriyle olan ilişkileriyle ilgili literatürde yeterince çalışma yoktur (Kesner, 2005).

Dağlıoğlu (2010), öğretmen yeterliklerine ilişkin yaptığı çalışmada, öğretmenlerin teşvik edici ve hareket serbestliği tanıyan davranışlara sahip olmasının üstün yetenekli çocuklar tarafından önemsendiğini belirtmiştir.

Kesner (2005)'in yaptığı çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenleriyle ilişkileri üstün yetenekli olmayan öğrencilerin öğretmenleriyle olan ilişkilerine kıyasla daha düşük düzeyde olacağı hipotezi desteklenmemiştir. Üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenleri, üstün yetenekli olmayan öğrencilerin öğretmenleri tarafından bildirilen raporlara kıyasla daha düşük düzeyde çatışma rapor etmişlerdir. Araştırma sonuçları, üstün yetenekli olmayan öğrencilerin öğretmenleriyle olan ilişkilerine kıyasla, üstün yetenekli öğrenciler ve öğretmenleri arasında daha olumlu bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Öğretmenlerin sınıflarında bulunan üstün yetenekli çocuklarla olan iletişim ve ilişkileri, onların tanı aşamasına katkıda bulunmaları ve yöneltme sürecindeki aktif rollerinden dolayı da ayrıca önemlidir.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmenleri üstün yetenekli çocukları nasıl tanımlamaktadır?
2. Üstün yetenekli çocukların tanı süreci ne zaman gerçekleşmektedir?
3. Üstün yetenekli çocukların eğitim süreci nasıl olmalıdır?
4. Okul öncesi dönemdeki üstün yetenekli çocukların öğrenme-öğretme süreci ve sınıf içi davranışları nasıldır?

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden “betimsel analiz” kullanılmıştır. Betimsel analizde dört aşama vardır (Yıldırım ve Şimşek, 1999,159): (1) Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, (2) tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, (3) bulguların tanımlanması, (4) bulguların yorumlanması. Bu araştırma; verilerin önceden belirlenen temalara göre düzenlenip, yorumlandığı için betimsel analiz olarak tanımlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kastamonu’da görev yapan 60 okul öncesi öğretmeni (Anaokulu-Anasınıfı) oluşturmuştur. Çalışma grubunda yer alan öğretmenler Kastamonu merkezde görev yapmaktadır. Araştırmada Kastamonu merkezde görev yapan bütün anaokulu-anasınıfı öğretmenlerine ulaşılmış fakat 11 öğretmen görüşme formunu doldurmak istememiştir. Veriler 2009-2010 öğretim yılında görev yapan 60 öğretmenle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada yer alan okul öncesi öğretmenlerine veri toplama araçları araştırmacı tarafından ulaştırılmış, bir hafta sonra da tekrar geri toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerinin tanımlanması amacıyla araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Bu formda öğretmenlerin yaşları, meslekteki deneyim yılları, mezun oldukları alan yer almıştır. Araştırmadan elde edilen veriler araştırmacı tarafından oluşturulan “Görüşme Formu” ile toplanmıştır. “Görüşme Formu”, ilgili kaynakların taranması, konu ile ilgili uzmanların görüşlerinin alınması ile oluşturulmuştur. Görüşme formu 10 sorudan oluşmaktadır.

Bu sorular; (a) öğretmenlerin üstün yetenekli çocukları tanımlamaları, (b) üstün yetenekli çocukların tanı süreci, (c) üstün yetenekli çocukların eğitim süreci, (d) üstün yetenekli çocukların eğitim ortamı ile ilgili görüşlerini içermektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın temel amacı ile ilgili kaynaklar tarandıktan sonra, probleme ilişkin alt problemler oluşturulmuş ve görüşme soruları belirlenmiştir. Görüşme soruları uzman görüşüne başvurularak gerekli düzeltme ve eklemeler yapılmıştır. Okulöncesi öğretmenleri ile görüşme yapıldıktan sonra elde edilen veriler gruplandırılmış ve organize edilmiştir. Son olarak elde edilen veriler organize edildikten sonra yorumlanmıştır.

2. Bulgular ve Tartışma

Araştırmada kullanılan 10 adet görüşme sorusunun analizi sonucunda, bulgular dört başlık altında toplanmıştır.

1. Üstün Yetenekli Çocukların Tanımlanması

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde, “sizden üstün yetenekli bir çocuğu tanımlamanız istense nasıl bir cevap verirdiniz?” sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Üstün Yetenekli Çocuk Tanımlamaları

Tanımlamada Vurgulanan Özellik	N	%
Yaşlıtlarından Üstün	42	70,00
Meraklı ve Araştırmacı	27	45,00
Yaratıcı	14	23,33
Özgüveni Yüksek	11	18,33
Konuşma ve Anlama Yeteneği Üstün	8	13,33

Tablo 1 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin % 70’inin üstün yetenekli çocuğu yaşlıtlarından üstün olarak tanımladığı görülmektedir. Burada vurgulanan bütün tanımlamalar literatürdeki tanımlamaları destekler niteliktedir.

Bu konuda bir öğretmen;

“Üstün yetenekli öğrenci geliştirilebilir yetilerinin standart öğrenciden çok daha yüksek düzeyde olan öğrencidir.” şeklinde görüş bildirirken başka bir öğretmen;

“Her üstün çocuğun üstünlük alanı farklı olduğundan dolayı sabit bir tanımla tanımlamak zordur. Öğrenci zaten üstün yetenekleri doğrultusunda kendini ayırt ettirecektir.” şeklinde bireysel farklılıklara dikkat çekmiştir.

Üstün yetenekli çocuklar birçok şekilde adlandırılmaktadır; Olağanüstü yetenekli, dahi, süper-parlak zekâlı vb. gibi (Cigman,2006). Bu adlandırmalar Megep (2009)'da sınıflandırılmış şekliyle şu şekilde tanımlanmaktadır:

Üstün zekâlılar, Zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 130 ve daha yukarı çıkanlara ve kendi yaşitlarından rastgele seçilmiş bir kümenin % 98 'inden üstün olanlara denir. *Özel yetenekliler*, zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik ve teknik gibi alanlarda yaşitlarından belirgin ölçüde üstün olanlara verilen addır. *Üstün veya özel yetenekli çocuklar*, zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya akademik alanlarda yaşitlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, alan ve konu uzmanları tarafından tanımlanan çocuklardır. Üstün veya özel yetenekli çocuklar, yeteneklerini geliştirmek için özel eğitim ve faaliyetlere ihtiyaç duyan çocuklardır.

2. Üstün Yetenekli Çocukların Tanı Süreci

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde, “üstün yetenekli çocuklar ne zaman fark edilip, tanılanmalıdır? Sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmenlerin Tanılanma Zamanına İlişkin Görüşleri

Tanılanması Gereken Yaş	N	%
0-2	11	18,33
3-4	24	40,00
5-6	17	28,33
6 yaş üstü	8	13,33
Toplam	60	100,00

Öğretmenlerin % 40'ı üstün yetenekli çocukların 3-4 yaşları arasında tanılanması gerektiği görüşünü bildirmiştir.

Bu konuda bazı öğretmenler erken tanının yanlış sonuçlar doğurabileceğini, özellikle okul öncesi çağda yeteneklerin henüz oluş aşamasında olduğu dolayısıyla tam olarak ölçülmesinin mümkün olmadığı görüşünü paylaşmışlardır.

Bu görüşe karşın öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu, özellikle erken çocukluk yıllarında bu çocukların belirlenip, aile ve eğitimcilerin bu özellikler dikkate alınarak çocuklarla iletişim kurması gerektiğini belirtmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde, “üstün yetenekli çocukların kesin tanısını hangi kurum yapabilir?” sorusuna öğretmenlerin % 90'ı RAM (Rehberlik Araştırma Merkezi) demişler, bazı öğretmenler ise psikiyatristlerin tanılama daha etkili olabileceğini savunmuşlardır.

Üstün yeteneği tanılamak için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Eğer çocuktaki

yetenek düzeyi olağanın oldukça üstünde ise tanılamak çoğu zaman kolay olup, herhangi türden bir ölçü aracına da gereksinim yoktur. Örneğin çocuk 3 yaşında iken temel 4 işlemi yapabiliyorsa, 4 yaşından önce kendiliğinden okumayı öğrendiyse bu çocuğun üstün yetenekli olduğu ölçüm yapılmaksızın da söylenebilir (Ataman, 1983).

Erken yaşlardaki deneyimlerin, öğrenme ve ileriki dönemlerdeki akademik başarı üzerinde önemli bir etkisi vardır. Günümüzde üstün yetenekli çocukların ihtiyaçlarının değişmesi, bu çocukların daha erken yaşlarda tespit edilip tanılanmasını gerektirmiştir (Sankar-DeLeeuw, 2003).

3. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Süreci

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde, “üstün yetenekli çocuklara özel bir eğitim gerekli midir? Sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Üstün Yetenekli Çocuklara Özel Eğitim Gerekliliğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
Üstün yetenekli çocuklara özel bir eğitim gerekli midir?	56	93,33	4	6,66	60	100,00

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 93,33’ü üstün yetenekli çocuklar için özel eğitime ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.

Bu konuda bir öğretmen;

“Evet gereklidir. Üstün yeteneklilerin ilgilenilmemesi durumunda körelme gerçeğini düşünürsek var olan yeteneklerin yitirilmemesi için özel eğitim şarttır. Yitirilmesinin dışında koruma ve geliştirmek için de özel eğitim çok önemlidir.” Şeklinde görüş bildirmiştir.

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde, “üstün yetenekli çocukların eğitimi nasıl olmalıdır? Sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Üstün Yetenekli Çocukların Özel Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Özel Eğitimin Uygulanış Şekli	N	%
Akranlarından Ayrı Eğitim	46	76,66
Akranlarıyla Birlikte Eğitim	14	23,33
Toplam	60	100,00

Tablo 4’de görüldüğü gibi öğretmenlerin % 76,66’sı üstün yetenekli çocukların

akranlarından ayrı bir eğitim almalarını savunmaktadır.

Bu konuda bir öğretmen;

“Üstün yetenekli çocuklar özel okullarda, özel ortamlarda ayrı eğitilmelidir. Çünkü onlar birçok özelliği itibariyle diğer çocuklardan çok farklıdır. O yüzden farklı eğitilmelidir. Görüşünü ifade ederken, başka bir öğretmen ise;

“Aslında olması gereken üstün yetenekli çocukların normal okullarda eğitim görmeleridir. Çünkü bu çocuklar sosyalleşme açısından diğer öğrencilerle beraber olmalıdır. Yoksa özel yetenekli bu çocukların sosyal yönden toplumdaki soyutlanma riski ortaya çıkacaktır.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Erken çocukluk döneminde çocuğa uygun uyaranların verilmesi, çocuğun zekâsını ve öğrenme kapasitesini artırmaktadır. Eğer çocuğun çevresel şartları uygun olmazsa çocuk sıklıkla zihinsel, sosyal ve davranışsal gelişimde tam kapasitesine ulaşamamaktadır (Megep, 2009). Araştırmacılar, çevresel düzenlemelerin çocukların öğrenmesi kadar, fiziksel ve duygusal durumlarını da güçlü bir şekilde etkilediğini ileri sürmüşlerdir (Akt. Chung, 2000).

4. Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Ortamında Öğrenme-Öğretme Süreci

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde, “meslek hayatınızda üstün yetenekli olduğuna inandığınız öğrencileriniz oldu mu? Sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıflarında Karşılaştıkları Üstün Yetenekli Çocuklar

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
Meslek hayatınızda üstün yetenekli olduğuna inandığınız öğrenciniz oldu mu?	26	43,33	34	56,66	60	100,00

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 43,33’ü meslek hayatında (resim, müzik, matematik ve diğer alanlarda) çeşitli üstün yetenekler sergileyen öğrencilerle karşılaştığını ifade etmiştir.

Meslek hayatında üstün yetenekli çocukların öğretmeni olduğunu ifade eden öğretmenlere, bu çocuklarla ilgili olarak: “sınıf içi sosyal ilişkileri nasıldı? Arkadaş ilişkileri ve iletişimde çeşitli zorluklar yaşanıyor muydu?” Sorusuna verdikleri cevaplar ve yüzdesi tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Üstün Yetenekli Çocukların Sınıf İçi Sosyal Davranışları

	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	N	%	N	%	N	%
Üstün yetenekli çocukların sınıf içi sosyal ilişkileri nasıldı? Arkadaş ilişkileri ve iletişimde çeşitli zorluklar yaşanıyor muydu?	12	46,15	14	53,85	26	100,00

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğretmenlerin % 46,15’i üstün yetenekli çocukların sınıf içi ilişki ve iletişimde çeşitli zorluklar yaşadığını ifade etmiştir. % 53,85’i ise sosyal ilişkilerde herhangi bir problem yaşamadıklarını ifade etmiştir. Bu durumu bir öğretmen;

“Evet zorlanıyordu. Arkadaşlarının onu anlamamasından yakınıyordu.” şeklinde ifade ederken, başka bir öğretmen ise,

“Hayır, sosyal ilişkileri çok iyiydi. Yalnız liderlik vasfının çok yüksek olmasından dolayı bazen diğer arkadaşlarıyla çatışma içerisine girebiliyordu” şeklinde görüş bildirmiştir.

Üstün yetenekli çocukların erken öğrenme ve okuma davranışları, bazı negatiflikleri de beraberinde getirmektedir. Kingore (2001) ve Moore (2005) üstün yetenekli çocukların zaman zaman aşağıdaki problem davranışları gösterebileceklerini belirtmişlerdir:

- Başarısızlığın üstesinden gelmede yetersizlik,
- Sınıf düzeyindeki müfredattan sıkılma,
- Uygun olmayan davranışsal taşkınlık ya da tepkiler,
- Dağınık ve dikkatsizce çalışma,
- Öğretmenlerinin ve ebeveynlerinin sürekli ilgisini isteme,
- Diğer öğrencilerin de ilgisini isteme,
- Diğerlerinin ihtiyaç ve isteklerine karşı kayıtsız kalma.

Meslek hayatında üstün yetenekli çocukların öğretmeni olduğunu ifade eden öğretmenlere, bu çocuklarla ilgili olarak: “üstün yetenekli olduğunu düşündüğünüz öğrencilere sizin tutum ve davranışlarınız nasıldı? Diğer öğrenciler bu duruma davranışsal olarak tepki veriyorlar mıydı?” Sorusuna öğretmenler genel olarak şu cevapları vermişlerdir.

- Dil etkinlikleri gibi herkesin katılımı ve formal süreçlerden ziyade, serbest zaman etkinliği gibi bireysel çalışmaların olduğu zaman dilimlerini bu çocuklar için fazladan ve seviyesine uygun etkinlik ve paylaşımlara ayırma,

- Ailesi ile işbirliği içerisinde olup, çocukların gelişimini ve faaliyetlerini birlikte takip etme,
- Çocukların yetenekleri doğrultusunda proje çalışmaları ve çeşitli etkinlikler yaptırma,
- Sınıf içi çeşitli etkinliklerde üstün yetenekli çocuklara fazladan ve diğerlerine oranla daha zor etkinlikler yaptırma,

Bazı öğretmenler sınıfta dengeyi çok güzel kurduklarını belirtmişlerdir. Yani ne üstün öğrenciye aşırı ilgi ne de diğerlerine ilgisizlik göstermişlerdir. Örneğin öğretmenlerden bir tanesi;

“Sınıf ortamında çok fazla ayrıcalık tanımıyordum. Çünkü bu durumdan diğer çocuklar etkileniyorlardı. Fakat mümkün oldukça Fen ve Doğa çalışmalarına, daha doğrusu onun ilgisini çeken konularda sürekli sohbet ortamı yaratıp bilgilendirme ve paylaşımlarda bulunuyordum” demiştir.

3. Sonuç ve Öneriler

Araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda genel olarak şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- Okul öncesi öğretmenleri, üstün yetenekli çocukları; Yaştlarından Üstün, Meraklı ve Araştırmacı, Yaratıcı, Özgüveni Yüksek, Konuşma ve Anlama Yeteneği Üstün olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımlamalar literatürdeki üstün yetenekli çocukların tanımlamalarıyla doğrudan örtüşmektedir.
- Öğretmenlerin % 40'ı üstün yetenekli çocukların 3–4 yaşları arasında tanınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Ayrıca öğretmenlerin % 87'si bu çocukların okul öncesi (0-6 yaşları arasında) dönemde tanınması gerektiğini ifade etmiştir.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 93,33'ü üstün yetenekli çocuklar için özel bir eğitime ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.
- Araştırma sonucunda öğretmenlerin % 76,66'sı üstün yetenekli çocukların akranlarından ayrı bir eğitim almalarını savunmuşlardır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 43,33'ü meslek hayatında (resim, müzik, matematik ve diğer alanlarda) çeşitli üstün yetenekler sergileyen öğrencilerle karşılaşmıştı ifade etmiştir.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 46,15'i üstün yetenekli çocukların sınıf içi ilişki ve iletişimde çeşitli zorluklar yaşadığını ifade etmiştir. % 53,85'i ise sosyal ilişkilerde herhangi bir problem yaşamadıklarını ifade etmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda okulöncesi öğretmenlerinin büyük bir bölümü, kısmen

de olsa özel yetenekli çocuklar hakkında bilgi sahibi olduklarını, bu çocukları farklı özellikleri açısından tanımladıklarını, üstün yetenekli çocukların tanı aşamasına katkıda bulduklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma sonucunda Okul öncesi öğretmenlerinin üstün yetenekli çocuklar hakkındaki bilgi seviyelerinin daha üst düzeyde olması gerektiği ve bu konuda çeşitli hizmet içi eğitim seminerlerine ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca okul öncesi öğretmenliği lisans programında özel eğitim ile ilgili derslerin daha fazla olması gerektiği araştırmanın dolaylı sonuçlarından biridir.

4. Kaynaklar

1. Ataman, Ayşegül. (1983). Ankara İli Resmi Şehir Okullarındaki Üstün Yetenekli Çocukların Fiziksel Gelişim Özelliklerinin Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
2. Callahan, C. M. (1991). An update on gifted females. *Journal for the Education of the Gifted*, 14, 284-311
3. Chung, L.-C. (2000). A Study Of Teacher Factors In Teacher-Child Relationships With Preschool Children. Nebraska: Presented to the Faculty of The Graduate College at the University of Nebraska In Partial Fulfillment of Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy.
4. Cigman, Ruth. (2006). The Gifted Child: A Conceptual Enquiry. *Oxford Review Of Education*, Vol. 32, No. 2
5. Curby, Timothy W., Rudasill, Kathleen Moritz, Rimm-Kaufman, Sara E. ve Konold, Timothy R. (2008). The Role Of Social Competence In Predicting Gifted Enrollment. *Psychology In The Schools*, Vol. 45(8),
6. Dağlıoğlu, H.Elif. (2010). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Öğretmen yeterlikleri ve Özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 39,186.
7. Hamre, B. K. And Pianta, R. C. (2001). Early Teacher-Child Relationships And Trajectory Of Children's School Outcomes Through Eighth Grade. *Child Development*, 72, 625-638.
8. Hughes, J. N., Cavell, T. A. And Jackson, T. (1999). Influence Of The Teacher-Student Relationship On Childhood Conduct Problems: A Prospective Study. *Journal Of Clinical Child Psychology*, 28, (2), 173-184.
9. Kesner, John E. (2005). Gifted children's relationships with teachers. *International Education Journal*, 6(2)
10. Kingore, B. (2001). Gifted Kids, Gifted Characters, and Great Books. *Gifted Child Today*, 24(1),
11. Koomen, H. M.Y., Van Leeuwen, M.G.P. And Van Der Leij, A. (2004). Does Well-being Contribute to Performance? Emotional Security, Teacher Support and Learning Behaviour in Kindergarten. *Infant and Child Development*, 13: 253-275
12. Koshy, Valsa ve Robinson Nancy M. (2006). Too Long Neglected: Gifted Young Children. *European Early Childhood Education Research Journal*, Vol. 14, 2

13. Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2009). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Üstün Zekâ ve Özel Yetenekli Çocuklar. Ankara, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
14. Moore, Michele. (2005). Meeting the Educational Needs of Young Gifted Readers in the Regular Classroom. *Gifted Child Today*, 28, 4.
15. Özden, Yüksel. (2003). Öğrenme ve Öğretme. Ankara, PegemA yayıncılık.
16. Saban, Ahmet. (2003). Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitimi. Ankara, Nobel yayın dağıtım.
17. Sankar-DeLeeuw, Naomi. (2003). Case Studies of Gifted Kindergarten. *Children Roeper Review*, 02783193, 20040601, Vol. 26, Issue 4
18. Smutny, Joan Franklin.(2000). Teaching Young Gifted Children in the Regular Classroom. ERIC Clearinghouse on Disabilities and Gifted Education Reston VA.
19. Robinson, N. M., Abbott, R. D., Berninger, V. W., Busse J., ve Mukhopadhyay, S. (1997). Developmental changes in mathematically precocious young children: Longitudinal and gender effects. *Gifted Child Quarterly*, 41(4), 145-158.
20. Yıldırım A. ve Şimşek, H. (1999). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınevi, Ankara.
21. Wang, Wen-Ling, Gender Differences In Gifted Children's Spatial, Verbal, And Quantitative Reasoning Abilities In Taiwan, <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED490622.pdf> adresinden, 25.11.2010 tarihinde alınmıştır.